2020

in balans

magazine over onderwijs

Arbeidsmarkt, talentontwikkeling en al doende leren

9 789090 336657

€ 14,95

Wilma van Noort

Meer ruimte en motivatie door gepersonaliseerd leren

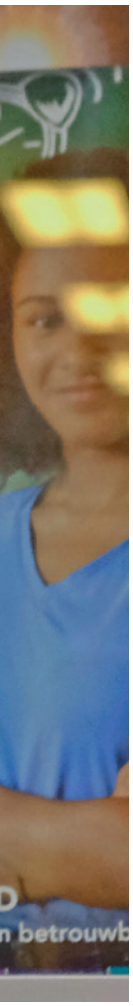

Gepersonaliseerd leren. Volgens velen het onderwijs van de toekomst. Leerlingen krijgen regie over hun persoonlijke leerroute. Individuele mogelijkheden en leerdoelen zijn het uitgangspunt. Hoe gaat dat in de praktijk? We interviewden Wilma van Noort, rector van de 'leukste school van Tilburg', het Beatrix College, een voorstander en voorbeeld van onderwijs op maat.

Wat is het voordeel van gepersonaliseerd leren? "Met gepersonaliseerd leren, ook wel onderwijs op maat genoemd, bedienen we het individuele leerproces met hulp van innovatieve, digitale leermiddelen. Je zou het kunnen omschrijven als educatief maatwerk: iedere leerling krijgt het lesaanbod dat op hem of haar is toegesneden", zo verduidelijkt Van Noort. "Belangrijk uitgangspunt is dat de gemiddelde leerling niet bestaat. Iedere leerling is uniek en verdient maatwerk. Natuurlijk, iedere leerling moet zijn diploma behalen, maar de manier waarop hij dat doet is afhankelijk van eigen keuzes."

Wat voor keuzes kan een leerling maken? "In meer vakken eindexamen doen, bijvoorbeeld. Vakken eerder afsluiten en de vrijgekomen tijd benutten voor andere vakken. Of ervoor kiezen om buiten school andere talenten te ontwikkelen, denk aan sport en muziek."

Waar naartoe en waarom?

In het onderwijs wil je leerlingen voorbereiden op een toekomst in de samenleving. De vraag is echter hoe je dat doet. Hoe kun je leerlingen voorbereiden op een toekomst die we zelf niet kennen? Over welke kennis, vaardigheden en attitudes moeten leerlingen beschikken om straks gelukkig te zijn en een steentje bij te dragen?

Van Noort: "Uiteraard streven we er als school naar dat alle leerlingen een diploma behalen. Dat is evident. Maar het is niet genoeg. Je moet ze behalve kennis ook vaardigheden bijbrengen. Dat zijn vaak andere dan zij nodig hebben voor het eindexamen. Zichzelf leren kennen, talenten ontdekken, inzicht geven in de maatschappij om toekomstbestendig te kunnen leren. Hiervoor moet je ruimte creëren."

Op de zoektocht naar die ruimte bleken in Tilburg twee zaken duidelijk. Ten eerste dat het reguliere onderwijs zich op de gemiddelde leerling richt. Met individualiteit wordt geen rekening gehouden. Onderwijssystemen ontkennen eigenlijk dat iedere leerling uniek is en eigen talenten heeft. Dat zet de intrinsieke motivatie van leerlingen onder druk. Ten tweede. Omdat we eigenlijk wel weten dat leerlingen verschillend zijn, worden standaard lessen in de praktijk 'gerepareerd'. Herhalingsoefeningen voor de ene leerling, meer verdieping voor de andere. Wat we niet onder ogen zien, is dat standaard lessen in de kern eigenlijk niet zo effectief zijn. Methodes zijn vaak overladen. Er is volop ruimte voor verbetering.

"De ambitie van het Beatrix College gaat verder dan leerlingen voorbereiden op het eindexamen. We willen hen in de gelegenheid stellen zichzelf en hun visie op wie ze willen zijn al doende te leren kennen, als onderdeel van hun voorbereiding op volledige deelname aan de maatschappij. Om dat goed te kunnen ondersteunen is het zaak dat docenten inzicht hebben in de leerdoelen die op individueel niveau belangrijk zijn en hoe we deze leerdoelen het beste kunnen nastreven", aldus Van Noort.

Onderwijs op maat

Aan deskundigheidsbevordering besteed je als onderwijsinstelling nooit te veel aandacht. De leraar en zijn rol evolueren voortdurend, zeker als je met 'Onderwijs op Maat' aan de slag gaat. Wat altijd zal blijven is een focus op de leerling, zijn mogelijkheden en uitdagingen. En op de wereld om ons heen, zowel vakinhoudelijk, maatschappelijk als didactisch.

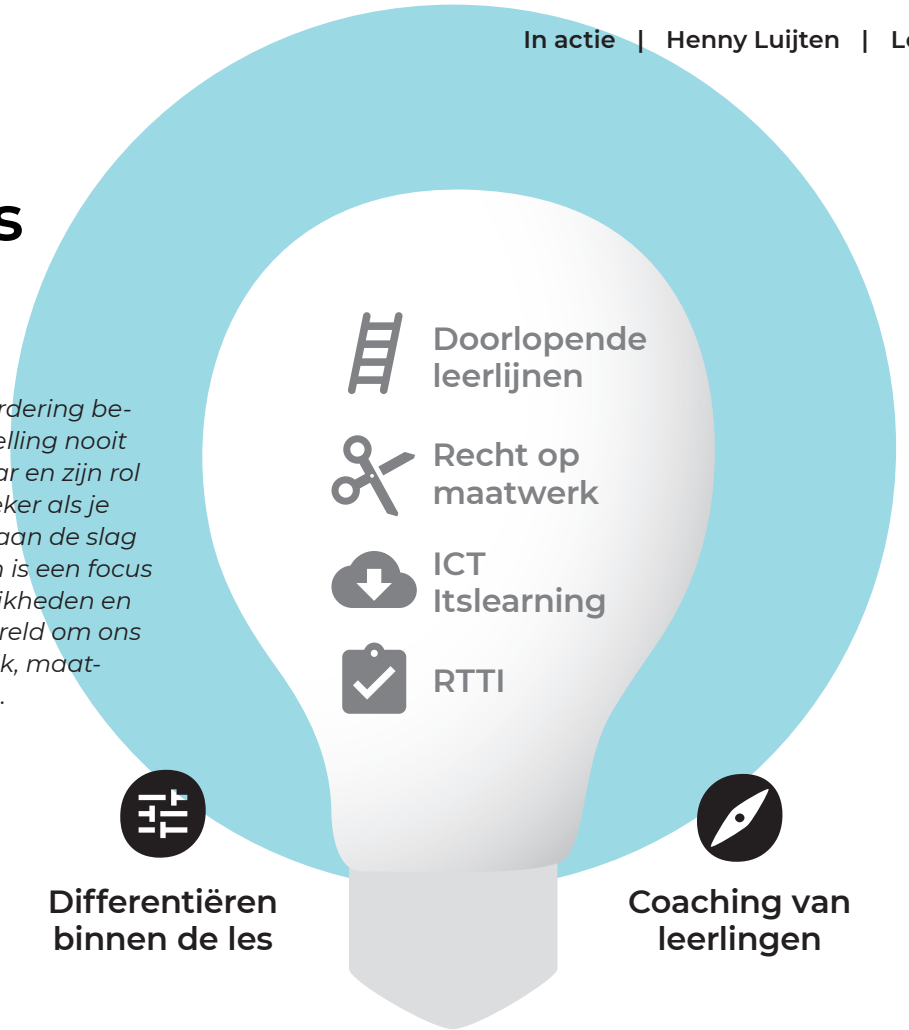

Door in doorlopende lijnen van leerdoelen te gaan denken werd per vak, leerjaar en opleiding bekend wat leerlingen moeten kennen, weten en kunnen. Daarnaast kijken we ook goed naar leerlingen en inventariseren wat leerlingen al kennen, weten en kunnen. Hierdoor ontstaat 'onderwijs op maat'. De motivatie van leerlingen wordt behouden. Door heel gericht te werken aan het behalen van de verplichte leerdoelen houden docenten en leerlingen tijd en ruimte over. Ruimte die kan worden gebruikt voor persoonlijk ontwikkeling, een vak dat extra aandacht nodig heeft of het ontdekken van talenten.

Differentiatie, taxonomie en ict

"De rol van docenten bij onderwijs op maat is cruciaal", zo vervolgt de rector Van Noort. "Docenten moeten binnen de les kunnen differentiëren. Gepersonaliseerd leren gaat uit van verschillen tussen leerlingen. Ieder leerling is anders en leert op zijn eigen manier. De een gedijt bij een goed verteld verhaal, de ander sprokkelt en analyseert liever zelf zijn inzichten bij elkaar. Docenten en leerlingen ontdekken samen welke leerwijze het beste werkt. Dat vereist een nieuwe inzet van docentvaardigheden. Docenten leren en helpen elkaar door zich de benodigde kennis en vaardigheden eigen te maken tijdens schoolbrede studiedagen."

"Wat verder heel belangrijk, maar ook ingewikkeld is, is inzicht te krijgen in de mate van begrip die een leerling van kennis en vaardigheden heeft. Dat helpt docent en leerling bij het bepalen van wat de leerling zich nog eigen moet maken. Iedere leerling heeft zijn eigen leven, eigen weg en route, zijn eigen eindpunt met zijn eigen (leer)doelen. Sommige daarvan zal hij pas tijdens de route ontdekken. De mate waarin de leerling deze eigen leerdoelen al beheerst bepaalt zijn beginpunt. De leerling legt hierdoor een eigen route af, van zijn eigen beginpunt naar zijn eigen eindpunt.

Door tijdens deze individuele route de leerstof en leerstijlen op de leerling af te stemmen helpen we de leerling die route met succes af te leggen."

"Om de mate van begrip van kennis en vaardigheden te bepalen, gebruikt het Beatrix College de taxonomie RTTI (Reproductie, Training, Transfer en Inzicht). Dit is een toets- en onderwijsmethode, waarbij leerlingen door het meten van de RTTI-dimensies zicht krijgen op hun leerproces. Op basis van de RTTI-scores sturen docenten de leerlingen op datgene dat moet en kan verbeteren. Door de leerdoelen binnen de doorlopende leerlijn met RTTI te verbinden en periodiek te meten, verkrijgt de docent meer inzicht hoe hij binnen de lessen kan differentiëren."

"Om het onderwijs af te stemmen op individuele leerlingen, moet de docent weten waar de leerlingen staan in hun ontwikkeling en waar zij heen willen en moeten. Dit vergt nogal wat van docenten. Ze worden geacht iedere leerling te kennen. Zij moeten voldoende ruimte laten. Zodat leerlingen zichzelf kunnen blijven. Maar ze moeten ook genoeg structuur bieden om houvast te hebben. Idealiter kan de docent binnen de les verschillende keuzes aanbieden door flexibel inzetbare leermiddelen."

"De rol van ict is hierbij cruciaal", zo vervolgt Van Noort. "We hebben onderzocht welke elektronische leeromgeving (ELO) het beste past om de docenten te ondersteunen bij het afstemmen van het onderwijs op de individuele leerling. De ELO van Itslearning lijkt dat het best te kunnen, onder meer omdat deze elektronische leeromgeving een koppeling maakt met een leerstofplanner. De combinatie van leerstofplanner en Itslearning biedt een totaaloplossing om de verschillen tussen leerlingen goed te kunnen adresseren en het curriculum per schooljaar, leerlijn en vak vorm te geven en naadloos aan te laten sluiten bij de gedefinieerde leerdoelen."

Ontwikkelcapaciteit, opbrengsten en aanbeveling

De ambitie 'Onderwijs op maat' vraagt nogal wat van de ontwikkelcapaciteit van het onderwijsprofessionals van het Beatrix College. Het steeds verder afstemmen van het onderwijs op de individuele leerling, gaat niet vanzelf. Het vraagt een andere aanpak en vraagt van alle medewerkers dat ze zich nieuwe kennis en vaardigheden eigen moeten maken. Belangrijke uitgangspunten hierbij zijn leren door doen, stapje voor stapje, focus en, ook hier, maatwerk.

Van Noort: "Hiervoor is een spoorboekje gemaakt waar de ontwikkeling van onderwijsprofessionals in vijf thema's wordt vormgegeven. Dit leren gaat niet van vandaag op morgen lukken, daar zijn we ons van bewust. De ontwikkeling zal in kleine stapjes gaan en zal soms tegenvallen. Ieder jaar kiezen de docenten in samenspraak met hun teamleider uit het spoorboekje een thema waar ze zich verder willen bekwamen. Dat lijkt te werken en het spreidt zich uit. We zien nu al binnen de vakgroepen gesprekken ontstaan over hoe de verschillende thema's in elkaar grijpen. We moeten tevens waken dat we niet te snel willen gaan. Tijdens de 'verbouwing van het onderwijs' willen we nog steeds iedere dag topkwaliteit onderwijs leveren."

Op de vraag wat het allemaal tot nu toe oplevert, reageert de rector snel: "Meer ruimte en meer motivatie!".

De rector eindigt met raad, namelijk: "Denk goed na voor je met gepersonaliseerd leren begint en betrek er zoveel mogelijk mensen bij. Wij hebben als team veel onderzocht en bedacht, maar de aanvullende gesprekken met leerlingen, ouders, primair onderwijs, enzovoorts over het waarom, hoe en wat hebben echt het verschil gemaakt. Het heeft geleid tot het definitief ontwerp van onze onderwijsontwikkeling met bijbehorende spoorboekje. Ofschoon ik in eerste instantie dacht dat zo'n spoorboekje overbodig zou zijn, geeft het inzicht hoe de verschillende thema's samenhangen en zorgt het ervoor dat het onderwijs binnen de les steeds meer op de individuele leerling wordt afgestemd. Dit inzicht is essentieel voor de motivatie van onze onderwijsprofessionals om zich blijvend te ontwikkelen."

rijnconsult
onderwijs

www.rijnconsultonderwijs.nl